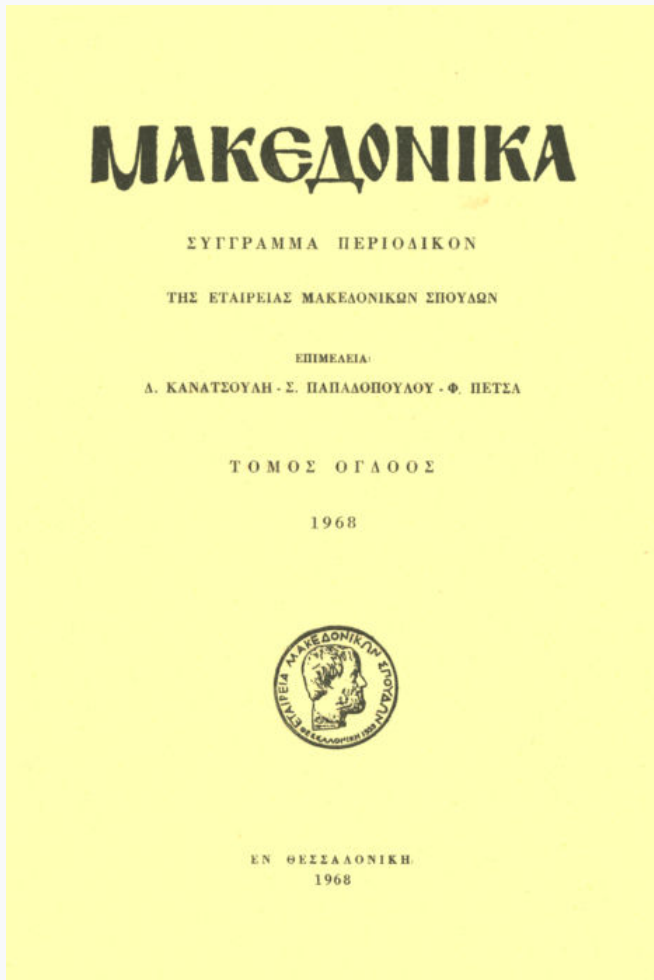

Μακεδονικά

Τόμ. 8, Αρ. 1 (1968)

Ιωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες
συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή και τα
επαναστατικά ρεύματα της εποχής

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.316](https://doi.org/10.12681/makedonika.316)

Copyright © 2014, Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1968). Ιωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή και τα επαναστατικά ρεύματα της εποχής. *Μακεδονικά*, 8(1), 414–415. <https://doi.org/10.12681/makedonika.316>

Ἡ μελέτη του στό σχετικά περιορισμένο ἀριθμό τῶν σελίδων τῆς διευκρινίζει κατ' ἀρχήν τόν ὄρο Μακεδονία καί κατόπιν διεξέρχεται μέ συντομία καί σαφήνεια τίς διάφορες πολιτικές, διπλωματικές καί πολεμικές φάσεις τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος μετά τήν ἴδρυση (1835) τοῦ πρώτου Βουλγαρικοῦ σχολείου στό Γαβρονο τῆς Β. Βουλγαρίας. Οἱ φάσεις αὐτές κατά τόν συγγραφέα εἶναι : τὰ Πανσλαβιστικά Συνέδρια, ἡ ρωσική διείσδυση στά Βαλκάνια, ἡ ἀνακήρυξη τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας (1870), ἡ θνησιγενής Μεγάλη Βουλγαρία τοῦ Ἀγίου Στεφάνου καί ἡ διάλυσή της ἀπό τό Συνέδριο τοῦ Βερολίνου (1878). Ὁ συγγραφεύς τοποθετεῖ τόν κυρίως Μακεδονικό Ἀγῶνα μεταξύ τοῦ 1885 καί 1908. Ἡ πρώτη χρονολογία ἀφορᾷ τήν πραξικοπηματική προσάρτηση τῆς Ἀνατολικῆς Ρουμυλίας στή Βουλγαρική Ἡγεμονία καί ἡ δευτέρα τήν ἐπανάσταση τῶν Νεοτούρκων. Ἐξετάζει ἐπίσης διεξοδικά τίς προσπάθειες τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν, διδασκάλων καί προξένων, τοῦς ἀγῶνες τῶν γηγενῶν καί ἀπό τήν ἐλευθερή Ἑλλάδα μαχητῶν, παρέχει στοιχεῖα γιά τή δράση τοῦ βουλγαρικοῦ κομιάτου, τῶν ξένων προπαγανδῶν καί τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὅπως τὰ προγράμματα τῆς Βιέννης (1902) καί Μύστεργκ (1903), καί γιά τή λεγομένη ἐπανάσταση τοῦ Πλιντεν. Τό τελευταῖο μέρος τοῦ βιβλίου, ὅπου ἐξιστορεῖται ἡ περίοδος 1903-1908, διανθίζεται μέ ἀρκετά χαρακτηριστικά ἀποσπάσματα ἀπό ἀπομνημονεύματα μακεδονομάχων, πού καθιστοῦν τήν ἀνάγνωσή του εὐχάριστη καί ζωντανή. Ὡς κύριους συντελεστῆς τῶν ἑλληνικῶν ἐπιτυχιῶν ὁ συγγραφεύς θεωρεῖ τήν ἀρτία ὀργάνωση τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων, τίς ἀρετές καί τήν ἀποφασιστικότητα τῶν γηγενῶν καί ἀπό τήν ἐλευθερή Ἑλλάδα καί τήν ὑπόδουλη ἀκόμη Κρήτη ἀγωνιστῶν.

Ὁ κ. Μαυροῦδης ἔδωσε ἔργο μέ ἐνότητα καί σαφήνεια, τό ὄφρος τοῦ ὁμοῦ θυμίζει προφορικό λόγο, ἄν καί πουθενά δέν ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἐργασία του εἶναι κείμενο ὁμιλίας. Ἐπίσης οἱ παραπομπές σέ κείμενα καί μελέτες εἶναι ἐλάχιστες. Πέρα ἀπό τὰ δύο αὐτά μειονεκτήματα δέν ἔχουμε παρά νά ἐπαινέσουμε τό συγγραφέα γιά τήν καλῆ του ἐργασία.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες συνεργάτες τοῦ Ρήγα Βελεστινλή καί τὰ ἐπαναστατικά ρεύματα τῆς ἐποχῆς, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 20. [Ἐκδοσις Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη, ἀριθμ. 18].

Ἡ συμμετοχή τῆς Μακεδονίας στήν ἐπανάσταση τοῦ 1821 δέν συγκίνησε νωρίς τήν ἑλληνική ἱστοριογραφία καί ἔτσι λίγα χρόνια μόλις πρὶν τόν Β' παγκόσμιον πόλεμον ἄρχισαν νά ἐμφανίζονται σχετικές μελέτες. Στόν τομέα αὐτόν χρέος εἶναι νά ἐξαρθῇ ἡ συμβολή τοῦ κ. Ἰ. Κ. Βασδραβέλλη, Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, πού ἀφιερῶθηκε στή νεώτερη μακεδονική ἱστορία καί μᾶς χάρισε πολυάριθμα ἔργα ρηζικέλευθα καί ρωμάλια. Στή νέα του μελέτη, πού δόθηκε ὡς ὁμιλία στίς 16 Μαρτίου 1966 στήν Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ἀσχολεῖται μέ τίς ἐπαναστατικές κινήσεις τῶν ξενιτεμένων Μακεδόνων στίς παραμονές τοῦ 1821 καί ἰδιαίτερα μέ τοῦς Μακεδόνες συνεργάτες τοῦ Ρήγα Βελεστινλή.

Στήν ἀρχή τῆς μελέτης του ὁ συγρ. ἐξετάζει τήν ἐπίδραση τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασεως στή διαμόρφωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν, πού οἱ περισσότεροί τους κατάγονταν ἀπό τήν Μακεδονία. Σέ νευραλγικά κέντρα τῆς Κ. Ἑuropῆς, σάν τή Βιέννη, Βουδαπέστη, Τέμπεσβαρ, Τεργέστη, στίς Παραδουνάβιες Ἡγεμονίες καί στή Νότια Ρωσία ἀκόμη, ἔντονη ἦταν ἡ παρουσία τοῦ μακεδονικοῦ στοιχείου, ἰδιαίτερα τῶν Δυτικομακεδόνων. Οἱ Μακεδόνες αὐτοί, ἀφιερῶμένοι στόν Κερδῶο μᾶ καί στό Λόγιο συνάμα Ἐρμῆ, δημιούργησαν παροικίες ὅλο σφρίγγος καί ζέση καί βρίσκονταν σέ τέτοιο πολιτιστικό ἐπίπεδο ὥστε τό κήρυγμα τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασεως γιά ἐθνική καί

κοινωνική ελευθερία βρήκε έτοιμο έδαφος να βλαστήσει σε περιοχές όπου βασιλεύαν οι αντίλαϊκές μοναρχίες των 'Αυβούργων, των Ρομάνωφ και των 'Οσμανιδών.

Με το κήρυγμα του Βελεστινλή ήταν έπομένο να κινητοποιηθούν οι πατριωτικοί κύκλοι των ελληνικών αυτών παροικιών και να συνδεθούν μ' αυτόν άρκετοι ιδεολόγοι, που οι πιο πολλοί συνελήφθησαν όταν ή κίνηση του Βελεστινλή προδόθηκε στην αυστριακή άστυνομία. 'Εξετάζοντας τον τόπο καταγωγής των συλληφθέντων διαπιστώνουμε ότι οι περισσότεροι κατάγονται από τη μακεδονική γη. Με τη ζωή και τη δράση τους ό κ. Βασδραβέλλης άσχολείται στο δεύτερο μέρος της έργασίας του.

'Ο συγγρ. μέσα σε λίγες σελίδες μās έδωσε μελέτημα αξιόλογο, που ζωντανεύει την επαναστατική άτμόσφαιρα των χρόνων των μεγάλων προσδοκιών του γένους μας. Το έργο είναι εμπλουτισμένο με πορίσματα από άρχαικές έρευνες και βαθείά γνώση και της νεότερης βιβλιογραφίας. 'Εδώ πάντως θά ήθελα να προσθέσω ότι ή έλλειψη παραπομπών σε άναφερόμενα ύποσπύσματα από έργα ή έπιστολές του Κοραή, Φ. Πέτροβιτς και 'Α. Ρασήμ δυσκολεύει τον εύσυνειδητο άναγνώστη.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Σ τ ε φ ά ν ο υ 'Ι. Πα πα δ ο π ο ύ λ ο υ, 'Η προετοιμασία του άγώνος της παλιγγενεσίας στη Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 22. ['Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη, άριθμ. 16].

'Η μελέτη του κ. Στ. Παπαδοπούλου, πανηγυρικός στην έθνική έορτή της 25 Μαρτίου 1968 από την 'Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, ξεφεύγει από τά συνηθισμένα πλαίσια τών έορταστικών λόγων. 'Ο συγγρ. προτίμησε αντί τών γνωστών ύμνων να άναλύσει τούς γενεσιουργούς παράγοντες και τίσ δυνάμεις που προετοίμασαν την επανάσταση του 1821 στο μακεδονικό χώρο. Αυτό βέβαια, όπως τονίζει άλλωστε και ό συγγρ., δέν σημαίνει ότι ή παλιγγενεσία του 21 στόν ελληνικό βορρά άποτελεί φαινόμενο ξεχωριστό από τó νότο. 'Ανάμεσα όμως στις δύο περιοχές ύπήρξαν όρισμένες διαφοροποιήσεις τόσο στην κατάσταση που επικρατούσε κατά τούς αιώνες της δουλείας όσο και στην προετοιμασία του ξεσηκωμού. Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι ή αίτία που ό βόρειος ελληνισμός παρέμεινε σκλαβωμένος έκατό χρόνια σχεδόν περισσότερο από τó νότιο.

Στο πρώτο μέρος ό συγγρ. άσχολείται με τίσ διαφοροποιήσεις κατά τά χρόνια της τουρκοκρατίας. 'Ενθ ή Ν. 'Ελλάδα και τά νησιά ήταν τó θέατρο πολέμου μεταξύ Τούρκων και διαφόρων Ευρωπαίων, ή Μακεδονία βρισκόταν έξω από τó πολεμικό αυτό πεδίο. Δεύτερη σπουδαία διαφορά συνιστούν οι έθνολογικές αλλοιώσεις του βορείου χώρου με την εγκατάσταση πολυαριθμών 'Οθωμανών, συνεχώς άλλωστε αύξανομένων με τó παιδομάζωμα και τίσ βιαιοπραγίες τών διερχομένων στρατευμάτων, όξυντέρων και τών δύο στη Μακεδονία άπ' ό,τι στην κάτω 'Ελλάδα. 'Επί πλέον ή θέση και διαμόρφωση της Μακεδονίας επέτρεπε στους Τούρκους μεγαλύτερη εύχέρεια κινήσεων και συνάμα έντονώτερη επίτηρηση, μιά και έδω περνούσαν όλες οι διαβάσεις από την Κωνσταντινούπολη προς τίσ ευρωπαϊκές έπαρχίες της άυτοκρατορίας.

Στο δεύτερο μέρος τονίζονται οι παράγοντες που προετοίμασαν την επανάσταση στη Μακεδονία, κοινοί βέβαια σε γενικές γραμμές με τή Νότια 'Ελλάδα, αλλά ειδικότερα με όρισμένες διαφοροποιήσεις. 'Ετσι ή 'Εκκλησία πρώτ' άπ' όλα, διαθέτει στη Μακεδονία και τó 'Αγίο 'Όρος, τήν «Μεγάλη 'Ακαδημία του όρθοδόξου μοναχισμού», όπως έλεγε ό έπίσκοπος Σάμου Γεωργιέρηνης, καθώς και μερικά άλλα θρησκευτικά κέντρα. Οι άγώνες της 'Εκκλησίας πέτυχαν να κρατήσουν πολλούς ύποδούλους μακριά από τόν έξισλαμισμό. 'Η αντίθεση τών τελευταίων προς τόν κατακτητή έκφράσθηκε δυναμικά με τούς κλέφτες